Konsumentverket • KO

Rapport 2013:16

Marknadskontroll av skyddsskor

Nordiskt marknadskontrollprojekt 2012

2013:16 Marknadskontroll av skyddsskor

Konsumentverket 2014

Projektansvariga: Helena Nilsson, Jonas Eriksson,
Sanela Krupic och Elisabeth Andréasson

Förord

Konsumentverket är marknadskontrollerande myndighet för personlig skyddsutrustning för privat bruk. Definitionen för marknadskontroll är (enligt EG-förordning 765/2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter): ”den verksamhet som bedrivs och de åtgärder som vidtas av de offentliga myndigheterna för att se till att produkterna överensstämmer med de krav som fastställs i relevant harmoniserad gemenskapslagstiftning och inte hotar hälsan, säkerheten eller andra aspekter av skyddet av allmänintresset”.

Skyddsskor med skyddståhätta används där risker för klämskador på fötter finns, t.ex. vid byggnads-, truck- och jordbruksarbete samt ridsport. Klämskador på fötter kan få allvarliga konsekvenser och ge upphov till minskad rörelseförmåga. Det är därför viktigt att skyddsskor ger det skydd som användaren förväntar sig. Det är inte ovanligt att dessa produkter tillverkas i länder utanför EU där vårt regelverk är mera okänt. Import från tredje land kan innebära en risk för att de produkter som tillhandahålls på marknaden inte uppfyller kraven i rådets direktiv (EG) nr 89/686/EEG om personlig skyddsutrustning.

Konsumentverket har tidigare genomfört en dokumentkontroll av ridskor (marknadskontroll 2005, se Rapport 2006:10 ”Ridskor med skyddståhätta”) där det konstaterades att en uppföljning borde ske.

I Sverige har Arbetsmiljöverket och Konsumentverket ett delat tillsynsansvar för personlig skyddsutrustning. Arbetsmiljöverket har tillsynsansvar för den utrustning som används i arbetslivet och Konsumentverket för den skyddsutrustning som används för privat bruk. Marknadskontrollen som genomfördes tillsammans med Tullverket under 2012 gällde skyddsskor med skyddståhätta. Arbetsmiljöverket kontrollerade arbetsskor och Konsumentverket kontrollerade ridskor och stallskor. Denna rapport redovisar endast resultatet av Konsumentverkets kontroll.

Rapporten är i första hand avsedd för tillverkare, importörer och distributörer av personlig skyddsutrustning för privat bruk i allmänhet och av skyddsskor i synnerhet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning 5
Summary 6
1. Bakgrund 7
1.1 Konsumentverkets ansvar 7
1.2 Näringsidkarnas ansvar 8
1.3 Definition av Personlig Skyddsutrustning 8
1.4 Produktstandarder 9
2. Syfte 10
3. Metod 11
3.1 Utförande 11
4. Resultat 13
4.1 Resultat av kontroll i samarbete med Tullverket 13
4.2 Resultat av utvidgad kontroll 13
4.3 Resultatsammanställning – tullkontroll och utvidgad kontroll 15
5. Analys 16
6. Bilagor 17
Bilaga 1: Regler för personlig skyddsutrustning

Sammanfattning

Konsumentverket är marknadskontrollmyndighet för regelverket om personlig skyddsutrustning för privat bruk. Lagstiftningen är till för att skydda konsumenten från farliga produkter. Det är näringsidkarens ansvar att tillhandahålla säkra produkter. Genom marknadskontroller kan myndigheten följa upp att lagstiftningens krav respekteras av näringsidkarna.

Konsumentverket har under åren 2011-2012, tillsammans med Arbetsmiljöverket, deltagit i ett gemensamt nordiskt marknadskontrollprojekt avseende personlig skyddsutrustning. Det nordiska projektet utfördes i samarbete med Tullmyndigheten i respektive land. I Sverige kontrollerades skyddsskor.

Den produktkategori som Konsumentverket kontrollerade var rid- och stallskor med skyddståhätta. Marknadskontrollens syfte har varit att kontrollera att skyddsskor uppfyller gällande säkerhetskrav, även med avseende på märkning, samt att öka kunskapen hos företagen med avseende på krav på dokumentation och märkning. Då marknadskontrollen genomfördes i samarbete med Arbetsmiljöverket och Tullverket var ett syfte att vidareutveckla de redan etablerade kontakterna med dessa myndigheter så att framtida samverkan underlättas.

Utöver den kontroll som genomfördes tillsammans med Tullverket utvidgade Konsumentverket kontrollen genom att köpa in produkter av olika märken och begära in dokumentation från importörerna avseende produkterna i fråga.

Marknadskontrollen omfattade totalt 11 par skyddsskor försedda med skyddståhätta. Endast tre av paren var försedda med CE-märke och åtföljda av tillfredsställande dokumentation. Företagen har vidtagit frivilliga rättelser i sex av fallen. I ett ärende har Konsumentverket meddelat beslut om saluförbud och föreläggande om tillbakadragande från försäljningsledet. Ärendehandläggning pågår fortfarande i ett ärende.

Summary

The Swedish Consumer Agency is the responsible market surveillance authority for the Product Safety Act and for the Act on Personal Protective Equipment (PPE) for private use in Sweden. The purpose of the legislation is to protect consumers from dangerous products. It is the producer who has the responsibility to provide safe products. The Swedish Consumer Agency performs market surveillance activities in order to ensure that the products put on the market are safe.

The Swedish Consumer Agency has over the years 2011-2012, along with the Swedish Work Environment Authority, participated in a joint Nordic market surveillance project related to personal protective equipment. The Nordic project was conducted in cooperation with the Customs authorities of the respective countries. Safety shoes was the product category controlled by the authorities in Sweden.

The purpose of the market surveillance activity was to ensure that the products comply with the relevant health and safety requirements, including marking, and to increase awareness and knowledge among companies with respect to documentation and marking. As the market inspection was carried out in collaboration with Swedish Work Environment Authority and the Swedish Customs, one topic was to further develop the already established contacts with these agencies and to facilitate future collaboration.

In addition to the checks carried out together with the Swedish Customs, the Swedish Consumer Agency decided to expand the market control. Products (stable shoes) of different brands was purchased and the relevant documentation for each product was requested from the importing companies.

The market surveillance activity included 11 different models of safety shoes. Only three of the pairs were provided with CE-marking and accompanied by adequate documentation. The companies have taken voluntary corrections in six cases. In one case, the Agency has issued a decision on the sale prohibition and withdrawal from the market. One case is still open.

1. Bakgrund

Konsumentverket har under åren 2011-2012, tillsammans med Arbetsmiljöverket, deltagit i ett gemensamt nordiskt marknadskontrollprojekt avseende personlig skyddsutrustning. Deltagande myndigheter från de övriga nordiska länderna var Arbejdstilsynet i Danmark (projektledning), Arbeidstilsynet i Norge och Social- och Hälsovårdsministeriet i Finland.

Detta nordiska projekt utfördes i samarbete med Tullmyndigheten i respektive land. Ett syfte var att utveckla former för samverkan mellan marknadskontrollerande myndigheter och Tullmyndigheterna – att hitta bästa praxis för marknadskontroll i samverkan med tullen. Erfarenhetsutbyte mellan de nordiska marknadskontrollmyndigheterna kring personlig skyddsutrustning var ett annat syfte.

I Sverige genomförde Konsumentverket marknadskontrollen i samarbete med Arbetsmiljöverket och Tullverket. Den produktkategori som kontrollerades var skyddsskor med skyddståhätta. Skyddsskor är personlig skyddsutrustning som används både i arbetslivet och för privat bruk. Arbetsmiljöverket och Konsumentverket är båda marknadskontrollerande myndigheter för dessa produkter.

Denna rapport redovisar endast resultatet av Konsumentverkets kontroll som omfattade ridskor och stallskor.

1.1 Konsumentverkets ansvar

Medlemsstaterna i EU har skyldighet att utföra marknadskontroll genom EG-förordning 765/2008 om ackreditering och marknadskontroll samt förordning (2005:893) om marknadskontroll av varor. Konsumentverket är marknadskontrollerande myndighet för personlig skyddsutrustning för privat bruk. För att dessa produkter ska få säljas måste de uppfylla grundläggande hälso- och säkerhetskrav enligt lagen (1992:1326) om personlig skyddsutrustning för privat bruk (PSUL). PSUL kompletteras av en tillhörande förordning (1993:972) och av Arbetsmiljöverkets föreskrift ”Utförande av personlig skyddsutrustning” (AFS 1996:7) med särskilda krav på utformning, märkning och annan produktinformation. Även produktsäkerhetslagen (2004:451) kan tillämpas vid ingripanden mot personlig skyddsutrustning som inte uppfyller kraven. Myndigheten ska dock i första hand sträva efter att näringsidkaren frivilligt genomför de åtgärder som behövs.

Konsumentverkets marknadskontrollaktiviteter utförs huvudsakligen som stickprovskontroller inom olika produktgrupper och kan bland annat omfatta provning, dokumentkontroll och/eller kontroll av produktens märkning. Kontroller kan t.ex. startas med anledning av ett olycksfall eller att en anmälan lämnas in till myndigheten.

Marknadskontrollen syftar både till att skydda konsumenternas säkerhet och hälsa och till att säkerställa likvärdiga konkurrensförhållanden mellan företag.

1.2 Näringsidkarnas ansvar

Regelverket avseende personlig skyddsutrustning för privat bruk ställer krav på att näringsidkarna endast ska tillhandahålla säkra produkter. Det betyder att produkter som näringsidkare tillverkar, importerar eller säljer måste vara säkra. Det innebär att tillverkarna ska se till att produkterna uppfyller gällande hälso- och säkerhetskrav samt krav på märkning och övrig dokumentation.

Tillverkarna har även en skyldighet att bedriva ett förebyggande produktsäkerhetsarbete för att få kunskap om skaderisken, så att den kan minimeras hos de produkter man tillhandahåller. Tillverkarna ska dessutom ha en kontroll över produktionen som garanterar en jämn kvalitet.

Näringsidkarna är också skyldiga att samarbeta med varandra och med Konsumentverket samt andra marknadskontrollmyndigheter.

1.3 Definition av Personlig Skyddsutrustning

Med personlig skyddsutrustning menas alla produkter som är gjorda för att bäras eller hållas av en person till skydd mot hälso- och säkerhetsrisker. Det kan t.ex. vara hjälmar av olika slag, flytvästar, hörselskydd, ögonskydd, halkskydd, andningsskydd, fallskydd, skyddskläder, sportskydd och reflexer. För att skyddsutrustningen ska få säljas måste den uppfylla vissa grundläggande krav. Kraven (som är gemensamma inom EU och beskrivs i direktiv 89/686/EEG) omfattar hälsa och säkerhet, men även utformning, märkning och annan produktinformation. Detaljerna i EU-direktivet är införda i svensk rätt genom Arbetsmiljöverkets föreskrift (AFS 1996:7) om utförande av personlig skyddsutrustning. Föreskriften har tagits fram i samråd med Konsumentverket och gäller för all personlig skyddsutrustning, oavsett om den är avsedd att användas i yrkeslivet eller för privat bruk.

Personlig skyddsutrustning delas in i tre kategorier. Kategori I är enkla skydd, till kategori II hör de vanligaste skydden, t.ex. de flesta idrottsskydden, kategori III är komplicerad utrustning som ska skydda mot livsfara.

Skyddsskor hör till personlig skyddsutrustning kategori II, vilket innebär att tillverkaren ska kunna uppvisa ett typkontrollintyg från ett godkänt laboratorium (ett så kallat anmält organ) och en försäkran om överensstämmelse. Tillverkaren ska lämna information om produkten, bland annat en bruksanvisning på svenska. Produkten ska även vara CE-märkt. För ytterligare information se bilaga 1 ”Regler för personlig skyddsutrustning”.

1.4 Produktstandarder

De säkerhetskrav som kan ställas på en produkt preciseras ofta i europa-standarder eller internationella standarder. Utrustningen förutsätts vara säker om den överensstämmer med en harmoniserad standard till vilken hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

För skyddsskor finns standarderna:
SS-EN ISO 20345:2011 ”Personlig skyddsutrustning – Skyddsskor”,
SS-EN ISO 20346:2004 ”Personlig skyddsutrustning – Lätta skyddsskor”
och SS-EN ISO 20344:2011 ”Personlig skyddsutrustning – Provningsmetoder för skodon”.

2. Syfte

Marknadskontrollens syfte har varit att kontrollera att skyddsskor uppfyller gällande säkerhetskrav, även med avseende på märkning, samt att öka kunskapen hos företagen om kraven på dokumentation och märkning.

Då marknadskontrollen genomfördes i samarbete med Arbetsmiljöverket och Tullverket var ett syfte att vidareutveckla de redan etablerade kontakterna med dessa myndigheter så att framtida samverkan underlättas.

3. Metod

Den översiktliga planeringen av marknadskontrollen har utförts i det nordiska samarbetet. Varje deltagande land har sedan genomfört marknadskontrollen efter förutsättningar i respektive land.

Planering och utförande av marknadskontrollen har i Sverige skett i samarbete mellan Konsumentverket, Arbetsmiljöverket och Tullverket. Den produktkategori som valdes var skyddsskor med skyddståhätta.

Enligt EG-förordning 765/2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter har de myndigheter som ansvarar för yttre gränskontroll möjlighet att skjuta upp övergången till fri omsättning om en produkt kan utgöra en allvarlig risk för hälsa och säkerhet eller är bristfälligt märkt. Om en produkt inte uppfyller gällande krav ska de marknadskontrollerande myndigheterna vidta lämpliga åtgärder och om nödvändigt förbjuda att produkten släpps ut på marknaden.

I Sverige finns sedan tidigare en modell för samverkan mellan Tullverket och marknadskontrollerande myndigheter, som tagits fram på uppdrag av Marknadskontrollrådet. Vid marknadskontrollen av skyddsskor har samarbetet mellan Tullverket och Konsumentverket/Arbetsmiljöverket genomförts enligt denna samverkansmodell.

3.1 Utförande

För att få information om vilka de importerande företagen är, och som ett underlag för urval för vidare kontroll, genomförde Tullverket en sökning över all import på varukoden 6403 40 00 00 – TARIC-kod för skodon med skyddståhätta – som skett under 2010. Arbetsmiljöverket och Konsumentverket gjorde sedan ett urval av importerande företag med sökningslistan som underlag. Ca 20 företag valdes ut, men dessa bantades ned till nio på Tullverkets inrådan. En begäran om kontroll av dessa företag meddelades Tullverket. Kontrollen pågick under tiden 5 mars till 11 maj 2012 (v. 10 – v. 19). Under fem av dessa veckor, v. 11 – v. 15, genomförde Tullverket både dokumentkontroll och varuundersökning av skyddsskor. (Varuundersökningsperioden förlängdes från en vecka till fem veckor p.g.a. lågt utfall). Under övriga veckor genomfördes endast dokumentkontroll.

Vid dokumentkontroll begärdes förutom tulldeklarationshandlingar även typkontrollintyg för produkterna. Vid varuundersökningen utförde Tullverket fotografering av produkt och förpackning så att märkning framgick, kontroll av CE-märke samt kopia på medföljande bruksanvisning. När Arbetsmiljöverket respektive Konsumentverket tagit del av dokument och övriga handlingar gjordes en bedömning av om produkten kunde släppas för fri omsättning eller om man skulle begära att Tullverket fattade beslut om att skjuta upp övergången till fri omsättning i tre arbetsdagar. Under denna tid måste

Konsumentverket/Arbetsmiljöverket besluta om den fortsatta handläggningen enligt den framtagna samverkansmodellen.

Målsättningen var att minst en varuundersökning samt minst fem dokument-kontroller (varav minst två vardera inom Arbetsmiljöverkets ansvarsområde respektive Konsumentverkets ansvarsområde) genomfördes under kontroll-perioden. Om inte dessa utfall uppnåddes fanns möjlighet att förlänga kontrollperioden.

Utöver den kontroll som genomfördes tillsammans med Tullverket utvidgade Konsumentverket kontrollen genom att köpa in 11 produkter – stallskor – av olika märken och begära in dokumentation från de importerande företagen avseende produkterna i fråga.

4. Resultat

4.1 Resultat av kontroll i samarbete med Tullverket

Kontrollen resulterade i ett fåtal utfall på de nio kontrollobjekten under tiden 5 mars till 11 maj 2012, trots att varuundersökningsperioden förlängdes från en vecka till fem veckor. För Konsumentverkets del var resultatet endast ett utfall på stallskor vid varuundersökningen, men inget utfall vid dokumentkontrollen.

Varuundersökningen visade att stallskon saknade CE-märke. Företaget i fråga har ett så kallat förenklat tullförfarande, vilket innebär att produkterna löpande kan släppas för fri omsättning. Konsumentverket kontaktade företaget som omedelbart och frivilligt stoppade försäljningen av produkten.

4.2 Resultat av utvidgad kontroll

Eftersom resultatet av kontrollen tillsammans med Tullverket endast blev 1 utfall utvidgade Konsumentverket kontrollen till att omfatta inköp och begäran av dokumentation från olika näringsidkare för ytterligare 11 produkter. Urvalet av skyddsskor gjordes slumpvis från olika webbsidor. Produkterna kontrollerades avseende CE-märkning och företagen kontaktades med begäran om kopia på typkontrollintyg och försäkran om överensstämmelse.

Sammanfattning av resultatet:

- Av 11 kontrollerade skor var 10 skor utrustade med stålhätta och utgjorde därför skyddsskor. En produkt marknadsfördes av den svenske distributören som att den hade stålhätta, men visade sig inte ha något sådant skydd. Näringsidkaren ändrade sin marknadsföring och ärendet avslutades därför utan genomförd dokumentkontroll.
- Av 10 skyddsskor var endast 3 par CE-märkta och förenade med tillfredställande dokumentation. I samtliga fall märkte bolaget skorna med eget varumärke och betraktas därför som tillverkare i rättslig mening. I dessa tre fall fanns emellertid andra brister som:
  a) Typkontrollintyg utfärdat till fel part (typkontrollintygen var utfärdade till den fysiske tillverkaren – ej den rättslige).
  b) Brister i EG- försäkran om överensstämmelse.
  c) Inget beständigt CE-märke.
- 7 av 10 skyddsskor saknade CE-märke.
- För 3 av 7 bristfälliga skyddsskor har typkontrollintyg inkommit som inte varit möjliga att härleda till aktuell sko i ärendet.
- För 3 av 7 bristfälliga skyddsskor har certifikat inkommit som visar att själva stålhättan i skon är godkänd enligt standarden SS-EN 12568 ”Skyddsskor – Krav och testmetoder för skyddståhättor och spik-trampskydd”. Denna standard omfattar endast stålhättan, inte produkten som helhet, och ger därför inte presumtion för att skyddsskorna uppfyller gällande krav.

Konsumentverkets bedömning i varje enskilt ärende har kommunicerats med motparterna. Företagen har vidtagit frivilliga rättelser i sex av fallen. Tre ärenden har avslutats med påpekande om rättelse. I ett ärende har Konsumentverket meddelat beslut om saluförbud och föreläggande om tillbakadragande från försäljningsledet. Ärendehandläggning pågår fortfarande i ett ärende.

4.3 Resultatsammanställning – tullkontroll och utvidgad kontroll

Produkt	Importör (el. tillverkare i Sverige)	CE-märke	Typkontroll-intyg	EG-försäkran om överens-stämmelse	Kommentar
Jodhpur Melbourne	Börjes i Tingsryd AB	Saknas	Saknas	Saknas	Frivilligt försäljningsstopp till dess formella brister åtgärdade
Jodhpur med stålhätta	Treadworld AB	Saknas	Saknas	Saknas	Beslut om saluförbud, föreläggande om tillbakadragande
Equipage jodhpursko Grenada	Three Horses	Saknas	Saknas	Saknas	Frivilligt försäljningsstopp/ tillbakadragande
Protective jodhpur	Mountain Horse	Ja, men ej beständigt	OK	OK	Påpekande att CE-märket ska vara beständigt – rättelse
Jodhpur med stålhätta	Jacson	OK	OK – dock utfärdat till fel bolag	OK – dock utfärdat till fel bolag	Påpekande
Rid- och stallsko Dusty	Källquist Equestrian AB	Saknas	Saknas	Saknas	Frivilligt försäljningsstopp/ tillbakadragande
Rid- och stallsko med stålhätta	Haglund Sweden AB	Saknas	Saknas – går inte att härleda till skon ifråga	Saknas	Frivilligt försäljningsstopp/ tillbakadragande
Jodhpur Stålis	Börjes i Tingsryd AB	Saknas	Saknas – går inte att härleda till skon ifråga	Saknas	Frivilligt försäljningsstopp
Howler Devonport S3	Ryttar-Companiet	Saknas	Ofullständigt	Ofullständigt	Pågående
Jodhpur Steeds	Höoks Hästsport AB	Saknas	Saknas	Ofullständigt	Frivilligt försäljningsstopp/ tillbakadragande
Rid- och stallsko Bocaj	Globus Sport AB	Ja, men ej beständigt	OK – dock utfärdat till fel bolag	OK – dock utfärdat till fel bolag	Påpekande
Muckboot Wears jodhpurs	Horze	–	–	–	Ingen stålhätta – inga skyddsskor, påpekande – ändrad marknadsföring

5. Analys

Marknadskontrollen av skyddsskor/stallskor visar på brister i företagens kunskap om de krav som ställs på personlig skyddsutrustning för privat bruk. Kännedom om att dessa skor ska vara CE-märkta är undermålig och de dokument som ska vara upprättade för dessa produkter har ofta brister eller saknas helt.

En orsak till den bristande dokumentationen kan i de här fallen vara att importen sker från länder utanför EU där kravet på CE-märke inte finns för den inhemska försäljningen. De svenska importörerna av dessa produkter saknar i sin tur kunskap om vilka krav de ska ställa på sina leverantörer, så att de produkter de säljer uppfyller kraven inom EU.

Marknadskontrollen av skyddsskor tyder på, trots det begränsade urvalet, att formella brister avseende märkning och dokumentation är relativt vanligt förekommande. Konsumentverkets uppfattning är att det finns ett stort behov av kunskapshöjande aktiviteter för företag i branschen.

6. Bilagor

Bilaga 1: Regler för personlig skyddsutrustning

Bilaga 1: Regler för personlig skyddsutrustning

Med personlig skyddsutrustning avses varje utrustning som är avsedd att bäras eller hållas av en person till skydd mot en eller flera hälso- eller säkerhetsrisker. Det kan t.ex. vara andningsskydd, ögon- och ansiktsskydd, fotskydd, fallskydd, skyddskläder eller skyddshjälmar.

En näringsidkare får tillhandahålla personlig skyddsutrustning enbart om utrustningen uppfyller vissa krav avseende hälsa och säkerhet samt märkning och annan produktinformation. Om inte kraven är uppfyllda kan det leda till rättsliga påföljder i form av bl.a. säljförbud.

EU:s direktiv om personlig skyddsutrustning (89/686/EEG) omfattar personlig skyddsutrustning både för arbetslivet och för privat bruk. Direktivet införlivas i svensk rätt, beträffande utrustning för privat bruk, genom lagen (1992:1326) om personlig skyddsutrustning för privat bruk (PSUL). Lagen kompletteras av en föreskrift från Arbetsmiljöverket (AFS 1996:7) som tagits fram i samråd med Konsumentverket. Även Produktsäkerhetslagen (2004:451) kan tillämpas vid ingripanden mot personlig skyddsutrustning som inte uppfyller kraven.

Allmänna krav

För all personlig skyddsutrustning gäller att tillverkaren eller dennes representant inom EES-området ska:

- Sammanställa en teknisk dokumentation. Den ska innehålla alla relevanta fakta om de åtgärder tillverkaren använder för att säkerställa att utrustningen uppfyller grundkraven i EU-direktivet 89/686/EEG. För personlig skyddsutrustning kategori II och III ska även ett typkontrollintyg från ett allmänt organ finnas.
- Upprätta en särskild, skriftlig försäkran om att utrustningen uppfyller grundkraven i EU-direktivet 89/686/EEG och att utrustningen är identisk med den som lämnats in för typkontroll ("Försäkran om överensstämmelse").
- Lämna produktinformation, bland annat bruksanvisning på svenska.
- CE-märka produkten. Märkningen ska vara väl synlig, lättläst och beständig.

Läs mer på Konsumentverkets webbsida http://www.konsumentverket.se under Företag/Produktsäkerhet/Personlig skyddsutrustning

Konsumentverket, Box 48, 651 02 Karlstad. Telefon: 0771-42 33 00. konsumentverket.se